

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 1 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Házasságon kívül született gyermekek törvényesítése.

Az 1895. évi okt. 1. óta vezetett egyházi anyakönyveink hiteles közokirati jelleggel többé nem bírnak. Azért nem is gondol vele a világi hatóság, akár mint vezetjük is be eme határidőn túl előfordult anyakönyvi eseteinket.

De az 1895. okt. 1. előtt egyházi anyakönyveinkbe bejegyzett adatok mai napig is közhitelességük, melyekre az államnak a polgári anyakönyvvezetés életbeléptetése után is lépten-nyomon szüksége van. S azért gondosan is örökődik a felett, hogy 1895. előtti egyházi anyakönyveinkben semmiféle utólagos bejegyzés, kiigazítás, pótlás stb. az ő tudta és engedelye nélkül ne történhessék. Szigoruan ellenőrzi, hogy ilyenek által a régi anyakönyveknek a törvényhatósági levéltárban őrzött másodpéldányokkal való betűszerinti megegyezése meg ne zavartassék.

Az ide vonatkozó országos törvény és kiadott kormányrendeletek ellen vétő lelkészeket soha sem mulasztja el a miniszter megróni, esetleg egyházi hatóságaik útján felelősségre is vonni.

Sokan még tájékozatlanok is vagyunk e téren. S midőn régi egyházi kézikönyveink után indulunk, épen akkor esünk a hibába.

Jogi következményeinél fogva legnagyobb figyelmet és óvatosságot követel az utólagos anyakönyvi bejegyzések között a házasságon kívül született gyermekeknek utóházasság által való törvényesítése. E téren legkönnyebben reá sűtik a lelkészre a vétkes könnyelműség vádját s esetleg nem marad ment közokirat hamisításának gyanújától sem.

Az utólagos törvényesítésnek két esetét lehet megkülönböztetnünk.

I. A házasságon kívül született gyermek törvényesítése utólagos polgári (1895. okt. 1. után kötött) házasság alapján.

Ez esetben legegyszerűbb eljárás az, melyre az állami anyakönyvvezető rendszerint maga is fel szokta hívni az utólag házasságra lépett természetes szülők figyelmét.

A természetes apa a polgári anyakönyvvezető előtt jegyzőkönyvet vétet fel (külön nyomtatvány is van e célra), mely szerint az anyával polgári házasságot kötven, elismeri, hogy A. vagy A. B. C. és D. gyermekek tőle és anyjától származtak s kéri a gyermekek születési anyakönyvének vezetőjét, hogy ezen elismerést és a gyermekek anyjával kötött házasságát az „anyakönyv szélén“ jegyezze fel.

Mint hogy pedig ma még a törvénytelen gyermekek születési esete rendszerint az 1895. okt. 1. előtti egyházi anyakönyvekben foglaltatik: a polgári anyakönyvvezető a fentebbi jegyzőkönyvet a szülőknek díj- és bélyegmentesen kiállított házassági anyakönyvi kivonatával együtt átküldi azon lelkészre hivatalhoz, a melynek egyházközségében a törvénytelen gyermekek születtek.

Már most több lelkész azon jóhiszeműségében, hogy az állam kinevezett közege csak nem kér tőle olyan dolgot, a mit az állam maga meg nem enged, bejegyzzi a „Jegyzet“ rovatba, hogy az illető gyermek törvényes.

Pedig itt az állami anyakönyvvezető által hivatalosan megküldött jegyzőkönyvben oly dolog kívántatik a lelkésztől, mely az e tárgyban kiadott kormányrendelettel meg van tiltva. S a lelkész szabályellenesen cselekszik, ha a polgári anyakönyvvezető által hozzá áttett jegyzőkönyvre, illetve az ebben foglalt felhívásra hallgatva a bejegyzést foganatosítja.

Mert épen az ily jegyzőkönyvekre vonatkozólag adta ki a vallás- és közokt. miniszter 1895. decz. 31-én 71,558. sz. a. kelt rendeletét, mely szerint: „az 1895. okt. 1-ig közhitelességgel vezetett felekezeti anyakönyvekben foganatosítandó minden, még a legcsekélyebb változtatás és feljegyzés érdemében hozandó határozat jogát is a miniszter magának kívánja fentartani s ehhez képest az 1895. okt. 1. után utólagos házasság által törvényesíttetni kívánt, felekezeti anyakönyvbe bejegyzett természetes gyermekekre vonatkozó anyakönyvi feljegyzés kérdésében is az eddigi jogelvek szerint ezután is maga a miniszter fog határozni.“

A lelkész tehát, midőn az állami anyakönyvvezető ilyen, a törvénytelen gyermek elismeréséről szóló jegyzőkönyvet küld át hozzá, nem tehet egyebet, mint hogy az összes iratokat (jkönyv, születési és házassági anyak. kivonat) a püspöki hivatal útján határozat és intézkedés végett felterjeszti a miniszterhez.

A miniszter ilyen esetben vizsgálatot rendel el, vagyis a főszolgabírói, illetve polgármesteri hivatal által eskü alatt kihallgattatja a szülőket e két dolog felől, u. m. 1. a szóban forgó gyermeket magokénak ismerik-e el? 2. a nemzés idején oly kötetlen, szabad személyi állapotban voltak-e, hogy már akkor elengedhetlen akadály nélkül egymással házasságra léphettek volna?

Eme kérdésekre eskü alatt adott igenlő válasz és az erről felvett jegyzőkönyv alapján a miniszter külön intézményben rendeli el a törvényesítést s ennek az anyakönyvbe való bejegyzését.

Figyelmet érdemel itt az a különbség, hogy az 1895. okt. 1. után született törvénytelen gyermekek születési anyakönyvébe a polgári anyakönyvvezető az apai elismerésre és a szülők utólagos házasságára vonatkozó széljegyzetet, a nélkül is, hogy beigazoltatott volna, vajjon a szülők a nemzés idején kötetlen, szabad állapotban voltak-e, beírhatja.

De bizonyos, hogy az egyházi anyakönyvekben külön miniszteri rendelettel történt törvényesítések a hatósági úton való megtámadtatással szemben erősebb lábon is állanak, mint a polgári anyakönyvek széljegyzeteibe foglalt pusztá apai elismerés.

II. Gyermekek törvényesítése az 1895. okt. 1. előtt kötött egyházi házasság alapján.

Oly esetek is gyakran fordulnak elő, hogy a törvénytelen gyermek szülői már a polgári házasság életbe lépte előtt, régen egybekeltek, de csak most, nagy későre értesülnek arról, vagy gondolnak arra, hogy már a katonai sorozás, vagy épen az eljegyzés és házasodás előtt álló gyermekeik annak idején nem törvényesíttettek s mint ilyenek, a törvényes hatóságok előtt az anya családi nevét viselik.

Azért a lelkésznek, — a mennyiben azt tapasztalja, hogy vannak az anyakönyvekben olyan törvénytelen születésű gyermekek, kiknek szülői később házasságra léptek, de gyermekeiket törvényesíteni elmulasztották, — kötelessége a szülőket figyelmeztetni, hogy a törvényesítésért legalább utólag, de minél előbb folyamodjanak. Midőn a tanköteleseket összeírja, vagy a konfirmandusok anyakönyvét szerkeszti, eme mulasztások újabban és újabban szemébe ötlenek a lelkésznek. S az a pap, a ki hiveinek erkölcsi és anyagi javát szívén hordozza, nem is veheti könnyen ezt a dolgot.

Az eljárás itt egészen egyszerű. A szülők közösen irnak a vallás- és közokt. m. k. miniszterhez intézett kérvényt, melyben házasság előtt nemzett és született gyermekeik törvényesítését kérik utólagos egybekelésük alapján. A kérvényhez a születési és házassági anyakönyv kivonatait kell mellékelni. Mind ezek az alantabb megemlített törvényezikkk alapján bélyegmentesek.

A miniszter a közigazgatási hatóság előtti, fentebb jelzett kihallgatást és esküt újra elrendeli. Ezek megtörténte után néhány hét múlva megjön a miniszteri intézmény, mely szerint a gyermek törvényesíttetik.

A kérvény a lelkészi hivatal közvetítésével a püspöki hivatal útján terjesztetik fel a miniszterhez.

III. Mily esetekben tagadja meg a miniszter a törvényesítést?

A szülőket, kik gyermekeik törvényesítését halogatják, azért kell eme kötelességükre sarkalni, minthogy a természetes apának időközben beállható halálesete örökre is útját állhatja annak, hogy a szerencsétlen gyermek apja nevéhez és vagyonához hozzá juthasson.

Az államnak is elsőrendű érdeke lévén az erkölcsi, a családi és magánjogi viszonyok rendezettsége, a törvényesítésnek, a mennyiben a természetes apa részéről való elismerés kétségtelen, nem gördit útjába nehézségeket.

De vannak mégis bizonyos esetek, mikor a törvényesítést meg kell tagadnia.

1. Ha a természetes apa törvénytelen gyermekét akkor nemzette, mikor egy másik nővel (nem a gyermek anyjával) élt törvényes házasságban: ez esetben, habár később első neje halála vagy törvényes elválásuk után elveszi is a gyermek anyját, ezen utólagos második házasság által a gyermek nem törvényesíthető, mert nem volt meg a nemzés idején az apára nézve a törvény által megkövetelt szabad, kötetlen állapot. Ilyen esetben hiába folyomodik az apa gyermekének törvényesítéseért. (Lásd a V. K. Min. 1896. márcz. 27-én 2230. sz. a. kelt rendeletét. Hivat. Közlöny 1896. 8. sz.)

2. Törvényes házassági viszony tartama alatt idegen férfi által nemzett gyermek a nemző atya által, az anyával kötött házasság következtében még az esetben sem törvényesíthető, ha az előbbi férj a gyermek törvénytelen ágyból való származását bírói úton állapította meg. (V. K. M. 1896. jul. 27-én 36.955. sz. a. kelt rend. Hiv. Közl. 16. sz. 1896.)

3. Azon törvénytelen gyermek, a kit állítólagos nemző atyja életében sem közokiratba foglalva, sem pedig ily nyilatkozat átvételére illetékes hatóság előtt élő szóval általa nemzettek el nem ismert. utólagos házasság által nem törvényesíthető. (V. K. M. 1897. febr. 5-én 5729. sz. a. intézv. Hivat. Közl. 1897. 4. sz.)

Felmerülhet ez utóbbi pontnál az a kérdés, vajjon a házasságon kívül született olyan gyermekek, a kiknek születési anyakönyvébe a lelkész régebben, az újabb kormányrendeletek kiadása előtt és régi egyházi jogi könyveink utasítása szerint irta be az utólagos házasság alapján való törvényesítést, valósággal a világi hatóság előtt is törvényesített gyermekeknek tekintetnek-e?

Szerintem a régi gyakorlat alapján, de meg ez újabb rendelet értelmében is, minthogy az anyakönyvvezető lelkész illetékes volt az élőszóval vagy írásban kijelentett apai elismerésnek átvételére és a törvényesítésnek bejegyzésére, a fentebbi módon törvényesített gyermeket a világi hatóság is törvényesítettnek fogja elismerni.

Visszahatólag, azt hiszem, a miniszter sem szabhat más törvényt. S tudtommal csak a kilenczvenes évek óta kívánta meg, hogy a törvényesítési esetek elbírálás és határozat végett hozzá felterjesztessenek. Az 1893. évi 17,143. és 37,490. sz. rendeletekben mondatik ki, hogy a lelkész az anyakönyvekben miniszteri engedély nélkül sem-

minemű kiigazítást, pótlást és legesokélyebb bejegyzést sem tehet.

Olyan esetekben, midőn a szülők utólagosan házasságra léptek, de a törvényesítés megtörténte előtt az anya halt el, az apa elismerése és vallomása alapján törvényesíttetik a gyermek. Ilyenkor azonban az anya részéről is hallgatnak ki tanúkat (nagyszülők, keresztszülők, rokonok, községi előljáróság) a felől, hogy az anya is életében a férjet tartotta-e a házasság előtt született gyermek természetes apjának.

Ha a szülők a gyermekek nemzése után más-
sal kelnek össze és csak ezen házasság megszű-
nése után kötnek egymással házasságot, azért ez
által a korábban együtt nemzett gyermekek mégis
törvényesíthetők. (Kovács A. jogtana 634. l.)

IV. Miként kell az elrendelt törvényesítést az egyházi anyakönyvekbe bejegyezni? Törvényes és törvényesített gyermek.

Az 1895. okt. 1. előtti egyházi anyakönyvek állami intézkedés alapján hívván közokirati hitelességgel, önként következik, hogy az ezekben eszközöndő utólagos bejegyzések alakszerűségét is országos törvény, illetve ezen alapuló kormányrendelet szabályozza.

Az elrendelt törvényesítések bejegyzésénél a miniszter a következő szabályok megtartását követeli:

1. Minden utólagos bejegyzés, tehát a törvényesítésre vonatkozó bejegyzés is az illető anyakönyvi tétel „Jegyzet“ rovatába iktatandó.

2. Az eredeti bejegyzések a többi rovatokban épségben hagyandók. Azokhoz sem hozzájegyezni, sem azokból törölni, sem megjegyezni, hogy „ez eredeti bejegyzések épségben hagyása mellett.“ S valahányszor a miniszter az általa bekívánt újabb kivonatból azt látja, hogy a lelkész az eredeti bejegyzéseken mégis változtatott, (mert ez is megtörténik.) jön a „megrovási kaland,“ újabb intézményt küld s ugyancsak bajos lesz az újabb helyesbítő szavaknak a rendesen szűk „Jegyzet“ rovatban helyet szorítani.

3. A törvényesítésre vonatkozó leiratban szószerint közölve vannak a bejegyzendő szavak. Rendszerint így: „A gyermek az ág. h. ev. anyának a természetes atyával r. kath. vallású Kis Ferenczcel Karakó-Szőrcsökön 1890. nov. 2-án kötött házassága folytán törvényesített.“

4. E mellett hivatkozni kell a miniszteri in-

térvény keltére és számára ilyenformán: „Bejegyztetett a vallás és közokt. m. k. min. 1897. május 7-én ... sz. a. kelt rendelete alapján.

5. A miniszteri intézvény hitelesített másolata a mellékletekkel együtt a lelkészi irattárban őrzendő meg.

Ilyen bejegyzés mellett az anyakönyv s ennek újabb kivonata világosan feltünteti azt, hogy a gyermek mint törvénytelen született s csak utólagos házasság által törvényesített.

Ez kellemetlen dolog a szülőkre s az illető felnőtt gyermekekre nézve is. Kérik a lelkészt, adjon nekik olyan keresztelő levelet, a melyen a „törvénytelen“ szó nem szerepel. A lelkész hajlik a kérésre és ilyenkor követi el a szabálytalanságot.

A miniszter szigorúan ragaszkodik ahhoz, hogy az anyakönyv és a róla kiadott kivonat világosan feltüntesse: mi volt az eredeti bejegyzés és mi volt az utólagos.

Folyamodtak már azért is a ministerhez, hogy engedje meg oly kivonat kiállítását, melyben az eredetileg törvénytelen származás feltüntetve nincsen. A miniszter megtagadta a kérést. Határozatát azzal indokolta, hogy a törvényesítésnek a „Jegyzet“ rovatba való beiktatása folytán az anyakönyvnek egyetlen eredeti bejegyzése sem törölhető, illetve nem jöhet változtatás alá; de meg a törvényes születésű és az utólagos házasság által törvényesített gyermek közt különösen az első szülöttségéből származó jogokat illetőleg lényeges különbség van; és az utólagos házasság által törvényesített gyermekek nem „törvényes“, hanem „törvényesített“ gyermekek. (V. K. M. 1895. évi 69,937. sz. intézv. Hiv. Közl. 1896. 2. sz.)

Jól emlékszem arra, hogy évekkel ezelőtt egyházi lapjainkban tekintélyes helyről azt ajánlották, hogy az ily utólag törvényesített gyermekek számára ne anyakönyvi kivonatot, hanem születési bizonyítványt állítsunk ki, melyben a gyermek törvényesnek írható s így nem kell az apja bűnéért szégyenkeznie. A miniszter fentebbi rendelete értelmében ez nincs megengedve. Különben is a világi hatóság a születés igazolására mindenkor kívánhat teljes szövegű anyakönyvi kivonatot.

V. A törvényesítés céljából kiadott anyakönyvi kivonatok. Ezek kiállítási díja és bélyegmentessége.

A hivatalosan bekért újabb keletű kivonatok.

A törvényesítés céljából benyújtott kérvényt, mint láttuk, több anyakönyvi kivonattal kell felszerelni. Ilyenek: a gyermek születési, a szülők házassági és esetleg az anyának halotti anyakönyvi kivonata.

Ezek a kivonatok a felek kívánságára bélyegmentesen állíthatók ki. Valamint bélyegmentes maga a kérvény is. De az iratokra rá kell írni a kiállítás célját és a bélyegmentességet biztosító §-t. Vajjon hát ez melyik?

A bélyegmentesség tekintetéből a törvényesítés úgy vétetik, mint anyakönyvi bejegyzés vagy kiigazítás. Már pedig erről az 1894. évi XXXIII. t. cz. 32. §-a ezt mondja: „Az anyakönyvi bejegyzések, valamint a rájuk vonatkozó tárgyalások díj- és bélyegmentesek.“ A „díjmentes“ a polgári anyakönyvvezetőt illeti, a „bélyegmentes“ minket is.

Részletesebben magyarázza e törvényezikket a belügyminiszter 60,000/895. számú utasítása, melynek 99. §-a szerint: „A kiigazítás kérdésében tartott közigazgatási eljárás során az összes beadványok, felvett jegyzőkönyvek, hozott határozatok, általában az egész eljárás az A. T, (1894. XXXIII. t. cz.) 32. §-a értelmében bélyegmentes.“

Igaz ugyan, hogy e törvény és rendelet legközelebb a polgári anyakönyvvezetésre vonatkozik, de a dolog természetéből folyik, — mint ezt a pénzügyminiszterium egyik magas szaktekintélye a bélyeg- és illetéktörvényeket magyarázó legújabb művében ki is mondja, — hogy „az 1895. okt. 1. előtti egyházi anyakönyvek kivonatai bélyegmentesek, ha oly célokra állíttatnak ki, melyre a polgári anyakönyvekből vett kivonatokra nézve is bélyegmentesség van biztosítva.“

A törvényesítéshez megkívántató kivonatok tehát ilyen felirattal kell ellátnunk: „Anyakönyvi bejegyzés (vagy kiigazítás) céljából az 1894. évi XXXIII. t. cz. 32. §-a (vagy a 60,000/895. sz. belügyminiszt. utasítás 99. §-a) alapján bélyegmentes.“

Az ily célra kiállított kivonatok tehát bélyegmentesek. De nem kötelezhető a lelkész arra, hogy a kivonatokat magán felek számára ingyen, díjmentesen állítsa ki. Joga van itt minden egyes kivonatért a hiványilag megállapított kiállítási díjat szedni. Szegényeknek azonban, kiket talán a

kivonatok ára tartana vissza gyermekeik törvényesítésétől, ingyen is ki fogjuk adni a kivonatokat.

Marad azután még ezenkívül is elég ingyenes kivonat a lelkészek számára, a kik előtt e munka, midőn fogyatkozó stólaris jövedelmeik kárpótlását hiába sürgetik, bizony épen nem kedves és nem népszerű. De meg kell tennünk — hazafiságból, mert — muszáj.

Ezek azon anyakönyvi kivonatok, melyeket a miniszter rendeletére a kiigazított, illetve kipótolt anyakönyvi tételekről annak igazolásául, hogy az elrendelt törvényesítésnek bejegyzése megtörtént, a törvényhatósági levéltárnak a főszolgabírói vagy polgármesteri hivatal útján, — és a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszterhez a püspöki hivatal útján külön-külön kell beküldeni és felterjeszteni.

Elég volna bizony ez utóbbi hivatalosan ingyenes kivonatból egy példány is. De hát papiros korszakot élünk és rendnek kell lenni. A miniszter mind a kettőt megkivánja.

Ha pedig már oly sokat íratnak velünk: akkor a munkás méltó volna az ő jutalmára

PUBLIKÁNUS.

Az egyetemes nyugdíjintézeti szabályrendelet javaslata.

Ha tanácsot adnak, gondold meg; és ha jónak találsz, kövesd! Ilyen jó tanács, útmutató volt Veres J. szerkesztő minapi vezércikke, a melyet tiszta meggyőződésből magamévá teszek. Annak első része volt: „a nyugdíjintézet legyen.“ Ha pedig most az első alapot: a javaslatot döntögetjük, mikép jutnánk új alapoz az év végéig? Azért fogadjuk el a javaslatot, fölveiben legyenek egyek, nagy terheit vegyük magunkra áldást kívánván munkálni. A másik főrésze: zörgessük az állam ajtaját, hogy az megnyíljen intézetünk javára. Hiszen az állam szolgálói is voltunk, vagyunk, néptanítók maradunk, a mint voltunk eddig is. Ha az állam az előbbiekről gondoskodik és az utóbbiaknak egy sok millió frtnyi nyugdíjintézetet teremtett, nagy összegeket áldozván, miért nem adhatna nekünk is e célra több százezer forintot vagy egyszerre, vagy évi részletekben, melyek egy nagy háztartás egyensúlyát nem bolygatják.

Mégis néhány észrevételem van a javaslat egyes szakaszaihoz.

A 17. §-t az indokolás határozottan, maga e szakasz második kikezdésében sejtőleg magyarázza akként, hogy a nyugdíjintézeti tag özvegye, árvái igényt tarthatnak az intézet ellenében, ha a férj v. atya 1898. január 1. vagy 2. elhal, nem lehetne-e ezt magában a szakaszban így kimondani: A nyugdíjintézeti tag özvegye, férje halála után „az intézet életbelépésének első napjától fogva“ és ez uton ki lenne zárva minden aggály, kétely, vajjon más valami bele nem magyarázható-e ezen szakaszba.

A 25. §. második kikezdéséhez ez a kérésem, hogy ezen zsenge virág szirmaiból, a nyugdíjintézettől ne szakítsunk sokfelé. A 8 bizottsági tag felszámíthat utiköltséget és 5 frt napidíjt. Ha egy-egy tagra egy ülés alkalmával 20 frtot számítunk, az évi költség 640 frt. Am az ügyvivő költsége, a mely ki nem kerülhet, 250 frt (26. §.) a pénztáros is díjazandó (31. §.), tán az ellenőr is, az irodáért is esetleg bér fizetendő (25. §.), ezekből az új intézetnek egykönnyen 1200 frt évi kiadása lesz, a mely három özvegy egy évi nyugdíja. Nem volna-e, szemben a nemes czállal, 8 lelkiismeretes, szakértő, ingyen fáradozó bizottsági tag található? Vagy ha az ingyen munkától tartunk, nem vállalná-e magára e költséget az egyetem pénztára?

A 32. §. harmadik kikezdéséhez indítványoznám, hogy az évi járulékok január és február hóban szedessenek és a központi pénztárba márczius 1-ig szolgáltatassanak be. Miért ne fizessünk előre, ha maga a nyugdíjintézet is előre kiutalványozza az özvegy-árvák, majd a nyugdíjasok járadékát? A 35. §-t kihagynám. Miért akarja az egyetem az esperességi, kerületi intézetektől a kenyeret elvenni? Nem elég, ha hivatkozván a törvényre, szabályrendeletileg kimondja a testületek és a tagok évi járandóság kötelezettségét? Hadd éljen, fejlődjék a kisebb intézet továbbra is!

Ez egyetemes intézet juthat oly helyzetbe, hogy bizonyos százalékot levonni kénytelen lesz a biztos jövedelemre számított járadékából (22. §.)

Akkor ott lesz a kiségitő, az esperességi, a kerületi intézet! Ne zaklassuk azokat! Magok az esperességek, kerületek legjobban fogják tudni, mi teendő legyenek otthon, hogyan könnyítsenek tagjaikon. Halálra itélni azokat, az engedelmesség alól felmenteni az egyházközségeket, azt már nem

tenném! A 10. §-hoz is van szó. Az egyházegyetem a nyugdíjintézet alapítója, kormányzója, fenntartója. Azért az egyházegyetem van hivatta arra, hogy ezen intézet erős alapját megvesse, nem összetákolt 25,000 frttal (32. oldal,) hanem akként, hogy a létező közalaptőkéből 50,000 frtot kisajátít a nyugdíjintézet javára; a reform. egyház abból 100,000 frtot adott négy évi részletekben.

Az egyetemes egyház évi járulékát illetőleg (31. oldal) szintén másképp számítok. Az E. A. 305. §. nem 4, hanem 5-féle célzt nevez. és így az 50,000 frtnyi évi államsegély, a közalaptőke kamatjának 80% és a 1/2% közalapadó eredményének csak 1/3-e juthat a nyugdíjintézetnek. Kisebbség lesz e szerint az egyetem évi hozzájárulása, de ezen apadást némiben pótolná a 25000 frttal nagyobb alaptőkének a kamatja.

Végre még egy kérésem van. Tekintettel arra, hogy 1898-tól korona érték szerint számolunk, a javaslatban előforduló számtételek, összegek is korona értékben fejezendők ki.

Ezek szerény észrevételeim a javaslatához. Az ajánlott módosítások nem érintik az intézet alapjait. Ismétlem Veres Józseffel: „a nyugdíjintézet mindenekelőtt legyen,“ működjék az már 1898. január elsejétől.

SCHL. K.

A kuruczvilág költő asszonya.

Irta s a theol. akadémia protestáns estéjén, Pozsonyban 1897. márcz. 20-án felolvasta Kovács Sándor.

(Folyt. és vége.)

A megpróbáltatásnak e nehéz napjaiban, midőn mindenki elhagyta s részvétlenül nézték szenvedéseit, Pekryné Istenhez és a költészethez fordult vigasztalásért. A fájdalomnak, bármily sebző legyen, megvan az az áldása, hogy a szívet megnyitja a vallás vigasztaló igéinek s Istenhez emel. Szidónia elvonult az érzéketlen világ elől könnyeivel titkos kamrájába s ott kiönté bánatát teremtője, gondviselő atyja előtt. Költészetének ez a folyton tépő fájdalom a főforrása, műveibe ebből árad a borongó, csüggedt hangulat, melyet csak néhol enyhít a bizalom és remény tünékeny fellobbanása. Költeményeiben alázatos szívvvel kéri Istent, hogy szabadítsa meg ellenségeitől, adja vissza férjét családjának.

Megbántatott Atyám,
Tekints kérlek reám
Irgalmas szemeiddel;
Ne nézd bűneimet,
Fertelmességimet, —
De légy hozzám jó kedvvel!
Vigasztal meg bűmba,
Egyedül voltomba, —
Vigasztalj Szentlelkeddel!

Sokszor boszantálak
S haragítottalak, —
Noha jó atyám voltál;
Tőled elpártoltam,
Ördöghöz hajlottam,
Mégis meg nem utáltál.
Noha ostoroddal
Látogatsz próbáddal,
Hiszem, hogy el nem hagytál.

Reám eresztetted
En ellenségimet,
Kik engemet tapodnak;
Mert te megaláztál
S lábok alá adtál —
Azért hatalmaskodnak,
Ujabb retentéssel,
Sok fenyegetéssel,
En reám agyarkodnak.

Nincs semmi gyámolom,
Csak te vagy oltalom,
Oh én édes Istenem! . . .

Támadj fel mellettem
És légy segedelmem,
Vezérem utaimban!

Szabadítsd férjemet,
Bűnös kis férgeidet
E hatalmas kezéből;
Add meg szabadságát
Es minden jószágát,
Aldd meg kegyességedből!
Mint régen szent Jóbot
Megáldja jóvoltod,
Segétse inségéből!

A felolvasott töredékből is látszik, hogy Petróczy Kata Szidónia költészetének főmotivuma a vallásos érzés. Minden gondolata ebben az érzésben olvad fel; urának hűtlenségét, bátyja, atyja halálát, szóval a fájdalmat, melylyel az Úr meglátogatta, megérdemelt büntetésnek tekinti; könyörög Istennek, törölje el bűneit s vegye el róla dorgáló kezét, fogadja kegyelmébe.

Istenem, adj erőt töredelmességre,
Szívembe malasztot tiszta könyörgésre . . .

Szent Isten engemet, szegény kis férgeidet
Ne hagyj el, de segits, hadd áldjam nevedet.
En hozzám is mutasd Úram jó kedvedet,
Hogy az megtérőkhöz nyújtd kegyelmedet.

Pekryné a XVII. század vallásos lirájának legkiválóbb alakja, sőt mondhatjuk legliraibb tehetség összes kortársai között; nincs oly hatalmas, költői ere, mint Balassának, termékenységre sem mérkőzhetik vele, de az érzés melegségét, a kifejezések természetességét, a nyelv daltamosságát tekintve teljesen méltó hozzá. Formáit nagyon kedveli s bár nem szól róla, de érezteti, hogy mesterének vallja. Egyik-másik költeményében gyönyörű részletekre akadunk.

Szánjatok kösziklák,
Erdők, kies puszták,
Bánkódjatok én rajtam;
Szánjatok meg kérlek;
Mert jaj, búban élek.
Es im mire jutottam! . . .
Mezők szép virági,
Vizek friss folyási —
Könnyeztetek én rajtam!

Erdei sok vadak,
Repülő madarak —
Sok jajszómat halljátok!
Te is csendes Echó
Hallod, hogy gyakran „óh!”
Jön ki számon s tudjátok
Okát bánatimnak,
Gyakor panaszimnak . . .
Miért hogy meg nem szántok?

Az egyházi ének történetében költészete kor-
szakos jelentőségű. Rajta érzik nálunk először a
pietismus hatása, a mely a letűnő század termé-
ketlen dogmatismusa ellen támadt visszahatáskép
jelentkezett s a vallásosság bensőbbé tételét tűzte
ki célul. Az új irány német földön már terebé-
lyes fává növekedett, s egy-két ága átnyúlt a szom-
szédba, Magyarországra is. A rózsahegyzi zsinaton,
1707-ben, a hol Petrőczy István, Szidónia bátyja
volt az elnök, Krman Dániel superintendens
hevesen kifakadt a hallei egyetem s a pietismus
terjesztői ellen, míg hívei lelkesen védték s bizo-
nyították nemesítő hatását. Az új irány első hir-
detői Pekryné egyházi énekei; lelkét is a bűn-
tudat elevevége, a Krisztus odaadó szeretete, az
Isten gondviselésében való végtelen bizodalom
hangolja dalra, de érzése teljesen egyéni. Igazabb
hang ritkán fakad költő ajkán, mint az ő énekeiben.

Keresztfán halál meg szerelmes Jézusom,
Hogy nekem is légyen keresztre vágyásom.
Tégedet követvén kereszt legyen sorsom,
S békecséges tőrésbe megmaradásom.

Óh szerelmes Jézus szívemnek öröme,
Adjad hogy csak hozzád lángholjon szerelme
Szívemnek, s ne légyen nehéz semmi terhe,
Az keresztnék rajta, hogy el ne viselje.

Az te szentséges öt sebed
Legyen nekem közzál helyett,
Az hol bátran éljen lelkem
Az pokol hollója ellen.

Mikor elmulik szólásom:
Szent lelked bennem kiáltson,
Mikor betegjék szememet:
Vezérelj mennyebe lelkemet!

Te végső szód szövétnekem
Legyen, hogy az halál nekem
Altalveri én szívemet:
Vigan hajtsam le fejemet.

Még midőn fordít is, — utat tör eredetisége.
Óh mulandó s változandó kezdetű szép
énekéhez, melyet németről fordított, oda fűz be-
fejezésül egy gyönyörű versszakaszt, mely a kü-
lönben elmélkedő tartalmu költeményt a legszebb
lirai termékek közé emeli.

En megváltóm, — szabadítóm,
Szerelmes Jézusom,
Erősítsed én hitemet,
Hogy semmi mulandó töled
El ne szakaszsa szívemet.

Ösztönszerűleg érzi, hogy az elmélkedés egy-
magában, az érzelem melegítő lángja nélkül nem
való egyházi énekbe. Ime ez a pár sor bizonyítja,
hogy érzelmeinek fölbuzogó áráját biztos és művelt
aesthetikai érzék szabályozza.

Petrőczy Kata Szidóniát a szenvedés tette
költővé. Ha fájdalom nem veri föl keblét, a gazdag
szellemkincs talán örökre eltemetve marad. Midőn
a viharfelhők elvonultak házuk tájékáról, elnémult
a dal; a költő hátra szorult a családjára mellett,
átadta magát teljesen a boldogságnak, mintha vég-
nélkül akarta volna ölelni szerette gyermekeit.
Pekry Lőrincz uram azonban nem sokáig él-
vezte szabadságát; Teleky Mihály végkép el
akarta tiporni s 1686-ban az akaratától függő or-
szággyűlés megnótázta, száműzte, elvette jószágait.
Petrőczy Kata másodízben lett földönfutóvá, a
ki a rokonság kegyelem kenyereén éldegél. Pekry
kibújosott Magyarországra, felajánlotta szolgálatait
a bécsi udvarnak. A becsületes Cserey Mi-
hály följegyezi róla krónikájában: „mivel különben
Magyarországban elő nem mehet, kételemesség alatt
pápistává lőn s gróffi titulust adának neki Bécs-
ben, úgy jöve vissza Erdélyben“ (Apafi holtá
után.) Ez volt Pekrynek második botlása, mert
a midőn vallást változtatott, nem meggyőződés
vezette, hanem önző érdek, féktelen nagyravágyá-
sának kielégítése. Célját elérte, mert az udvar
hithagyásáért és szolgálataiért elhalmozta kitün-
tetéssel, — 1892-ben visszaadta birtokait is, —
de emelkedett lelkü neje irtózott az ilyen módon
szerzett méltóságtól és vagyontól, kárhóztatta férje
hittagadását s 1690-ben Hamburgban, két év
mulva Frankfurtban kiadott egy protestáns apolo-
getikus munkát, a mit németről fordított. Ezen
munkájának czime „A pápista vallásra haj-
lott lutheránusok lelkei ismeretének
kinja.“ Pekry különben nem sokáig maradt
katholikus; midőn II Rákóczi Ferencz Lengyel-
országból visszatért, s diadalmas seregei a német
hatalmát megtörték, ünnepélyesen visszatért ősei
vallására. A lelkes protestáns nő nem tudta tit-
kolni örömét, a midőn férje e lépéséről értesült.
Elsimult lelkében minden neheztelés, eltörődött a
szenvedések emléke; boldoggá tette az a tudat,
hogy urát ismét teljesen a magáénak mondhatja.
Két vallásos könyvvel ünnepelte férjének e tettét.*)
Mind a kettő építő tartalmu munka; szerzőjük
Arndt János, a németországi pietismus vezér-
alakja. Jellemző adalék korra és egyénre egyaránt.

*) E két könyv czime: 1. A kereszt nehéz ter-
he alatt elbágyadt sziveket élesztő jóil-
latu tizenkét lilium. Kolozsvár, 1703. II. kiadás Ko-
lozsvár, 1764. — 2. Jóillattal füstölgő igaz szív
Lőcse, 1708.

Ettől fogva zavartalan Pekryék boldogsága; nem vet rá árnyékot sem a múlt emléke, sem a jövő aggodalma. Gyermekük felnőttek s szeretetök újra egyesíti, összeforrasztja a szülők szívét. Viszonyuk ismét oly benső, odaadó, mint egykor, házas életük első éveiben, a mikor ifjak voltak s inkább megálmódták, mint elképzelték a jövőt. Még egy nagy csapást el kellett viselnie Pekrynének, egyetlen fia halálát, a kit reménykedve, aggódva nevelt. Leányai azonban megmaradtak körülötte, hogy üde ifjúságukkal megaranyozzák édes anyjuk utolsó éveit. Ezek az utolsó évek ismét sok szenvedéssel próbálták meg. Rabutin császári tábornok egy évnél tovább fogva tartotta Szeben várában, hogy Pekryt elpártolásáért megbüntesse. A fogságban szélütés érte, annyira elérőtlenedett, hogy halálát várta, de mégis fölgyógyult. Midőn fölépült, szép énekben adott hálát Istennek jóvoltáért.

Oh hogy odhassak hátákat
Néked édes Józusom,
En megváltó Krisztusom,
Ki az halál kapujából
Kihoztál, szeretségem,
Jézus én reménségem!

Az te gyógyító szent kezéd
Elbágyadt tagaimat
Orvoslá fájdalmitat,
Midőn azoknak soksága
Szintén lenyoma engem . . .
Jézus én reménségem!

Te nem adtál az halálnak,
Eleiben megtartottál,
Jóvoltodból megáldál;
Tömlődbe szedvén könnyemet
Megvizasztalál engem . . .
Jézus, én reménségem!

Ne hagyj el kérlek engemet,
Légy ez után is velem
Mind holto-ig s én szívem
Egyedül téged óhajt-om
Jézus, édes szerelmem
Jézus, én reménségem!*)

A sanyaru fogságból Pekryné a fejedelem szabadította ki; egy osztrák főtisztet adott érte cserébe. Pekryné szép levélben köszönte meg Rákóczinak, hogy „fejedelmi kegyességével terhes s országos gondjai között is róla, méltatlan s alázatos szolgálójáról, úgy vele együtt keserves rabságot szenvedő szegény gyermekeiről megemlékezett.“ Melynek is alázatos engedelmisséggel való megszolgálására csekély házammal együtt alázatosan kötelezem magamat s életem fogytáig kívánom s Istenemet kérem, hogy az Nagyságod fejedelmi székét tegye állandóvá s erősítse édes hazánk s elfogyatkozott nemzetünk örömeire s életét hosszú időkre terjessze, sok hasonló nyomoru-

ságban levő igaz hűveinek oltalmokra s vigasztalásukra.“

Kiszabadulása után Beszterczére költözött Pekryné leányaival. Onnan kísérté figyelemmel a nemzet élet-halál harcát. Az imént idézett levél elárulja, hogy Petrőczy István leánya hű maradt gyermekora hagyományaihoz, a nemzeti ügyé volt egész lelkesedése s megdobbant szive minden diadalhir hallatára. Férje, bátyja, vejei Rákóczi zászlói alatt küzdöttek, a szabadságnak igazi hősei voltak. Szidónia egyenlő reménnyel és félelemmel várta a harctéri tudósításokat, mint honleány és családanya. Egy ízben Pekryt ellenségei gyanúsították a fejedelem előtt, hogy vissza akar térni a császári zászlók alá. Rákóczi a megdöbbentő hirt csupán Bercsényivel, legmeghittőbb barátjával közölte. Bercsényi válasza megragadó és hű jellemrajza Petrőczy Kata Szidóniának. „Pekryn valóban búsulok, noha ehségét nem tudom; de talán lehet oly reménség — utolsó — hozzája: felesége, ki regnál rajta, okos, jó aszszony, jó lelkű s jó magyar, (én tudom) fordít rajta.“ Ime egy kurucz generalis, a ki felett odahaza még kuruczabb generalis regnál. Felesége hatása volt-e, vagy igaz meggyőződése szülte, — de Pekry nem ingadozott soha s fejedelmét, hazáját hűven szolgálta.

Az országszerte tisztelt matrónának élte alkonyatán még egyszer bújdosóvá kellett lennie. A zsigóci csata után Erdély megint a császáriak kezébe esett s Pekry családotul Moldvába menekült. Idegenek közt ülték meg karácsony ünnepét, de ez a bújdosás nem tartott sokáig. A jövő év tavaszán már Huszton laknak, a fejedelem várában, a hol nem érthette őket semmi támadás. Mivel Erdély a szabadságharc végéig a változó hadi szerencse koczkája maradt, nem tért vissza többé állandó tartózkodásra, hanem Szatmárban, Mármarosban, Beregben élte le utolsó napjait. Ezen a tájon Rákóczi bereg-szentmiklósi kastélyában érte a halál, 1708. október végén, 50 éves korában. Özvegyen hagyott férje félesztendő mulva követte. Mind a ketten a huszti ref. templomban találtak csendes nyugodalmat.

Pekry Lőrinczné lelke emelkedettségénél, tiszta idealismusánál fogva ennek a kornak egyik legérdekesebb alakja, egy kivesző faj utolsó példánya. Hazaszeretete, vallásához való hűsége oda emeli őt a nagy fejedelem, Rodostó száműzöttje mellé, a kinél semmivel sem kisebb. Pekryné nő, a kinek eleme nem a harc, a viszonyokkal való elszánt tusakodás, ereje inkább a lemondás, a szenvedés keresztjének békés hordozása, — de rokonok s egyenlők abban, hogy egyik a kor férfi eszményének, a másik a kor nőideáljának megtestesítője. Körülöttük az emberek jórésze már nem érti őket; Szidóniát férjé-
től

*) Ezt az éneket adta elő felolvasás után a theoi. hallgatók kara. Dallama Shlubokosti Srea Meho. (Oh én bűnös jaj mit tegyek!)

is elválasztja az életfelfogás különbözősége. Az államférfi megalkuszik a viszonyokkal, a harcmezőn nem a személyes bátorság vívja ki már a győzelmet, a családanyák a házi tűzhely mellől az udvari élet szemképrázta ünnepeire vágyódnak, ragyogni tudás a boldogságuk. Az idealisták kis csoportja követte fejedelmét Rodostóba megosztani vele a hontalanságot, a mint a diadalokat és hatalmat megosztották. A nagyobb rész honn marad, élvezni a békét, nyugalmat, sóvárogni a királyi kegy sugarai után. Annál dicsőbb azok neve, a kik hívek maradtak mind halálig. Petrőczy Kata Szidónia élete azt is bizonyítja, milyen jelentékeny tényező a nő, a honleány minden nemzeti mozgalomban. Ellenők nem lehet győzni, velők együtt harcolva biztos a diadal. Ezt az igazságot politikai pályája kezdetén a nagy lélek éles látásával ismeri föl Széchenyi a XIX. század forradalmának megindítója. A midőn első nagy művét, a Hitelt „honunk szebbelkü asszonyainak” ajánlja. A legszentebb meggyőződés hangján szól hozzájuk: „Annyi nemes és szép, a mi az emberiséget fölemeli, a ti nemetek műve. Ti vizitek karjaitokon életbe a kiseded növendéket s jó polgárrá nevelitek; a ti nemes tekintetből szá a férfi lelki erőt s elszánt bátorságot. Ha léte alkonyodik a haza ügyében, ti fontok kuszorút homloka körül. Ti vagytok a polgári erény s nemzetiség védangyalai, mely nélkülök, higyjétek, soha ki nem fejlődik, vagy neumsokára elhervad, mert ti vontok minden körül báj és életet. Ti emelitek egekbe a port, halhatatlanságra a halandót. Üdvözlét és hála néktek!”

KOVÁCS SÁNDOR.

BELFÖLD.

A pádári anyaegyházhoz tartozó meleghegyi leányegyházban Mathoidesz Sámuel eperjesi képezdész választatott meg tanítóvá.

A derencsényi anyaegyházban megüresedett tanítói állomásra öten jelöltek: Burró Imre pápocsi, Laurenczy János gesztesi, Klinczkó István lukovistyei, Hrvol Dániel pongyeloki és Holkó Lajos tót-pokorági tanítók.

Válasz a „Cirkevné Listy” f. é. 3. számában megjelent ily című czikkre: „Základina Tranovshého.” Az idézett czikkben beszámol Kmeti János, a lipitói egyházmegye esperese s a Tranovskyalap ideiglenes kezelője, a nevezett alap ez idő szerinti állásáról. Ez teszen, a mint kimutatja 655 frt s 27 krt. Azután tartozó kötelességének jelenti ki az adományozókkal szemben, hogy megismertesse velők s az idézett egyházi lap t. cz. olvasóival a dunáninneri egyházkerület, utolsó

közgyűlésén hozott következő határozatát: 41. A Tranovszky György alapítványra vonatkozólag, jelenti püspök úr, hogy a m. é. jkv. 37. pontja s az arányosításról szóló egyházi törvény 10. §-a értelmében felhívta az alapot kezelő nagy-palugyai lelkész-esperest Kmeti Jánost az elszámolásra; de ez ügy érdemében mindeddig választ nem nyert; ennek folytán javasolja, hogy az alapítványt, mely a mult évi lezárolás szerint 569 frt s 32 krra rugott, kezelő esperes, a ft. tiszakerületi püspök szives közvetítése mellett felhívandó az elszámolásra s az alapítványi tőkének átadására; — az általadott tőkének kezelésére volna felkérendő a kerületi pénztáros Günther M. V.; — az egytetemes egyház híveinek megnyugtatására jegyzőkönyvileg kiemelendő, hogy az alapítvány a dunáninneri egyházkerület kezelésében is, az eredeti rendelkezés szerint egytetemes jellegű marad (segélyezhetők t. i. az alapítvány kamataiból a szláv egyházakban működni készülő theologusok s tanítóképzősök, legyenek bármely intézet növendékei, ha csak a magyarországi év. ág. hitv. egyházhoz tartoznak — s hogy az alapítványra vonatkozó szabályzat tervezetének elkészítésére kéressék fel, mint beavatott, a barsmegeyi esperes Raab Károly. — A kerületi közgyűlés elfogadja az előterjesztett javaslatokat; felkéri a püspök urat az ezen ügyben való erélyes eljárásra s nt. Raab Károlyt az alapítványra vonatkozó szabályzat tervezetének mielőbbi elkészítésére. — A kerület ezen határozatát Kmeti János esperes úr jónak találja csakis kivonatlag ismereteni az „egyházi lapok” olvasóival s következőleg apostrofálja: — A midőn a tiszakerületi püspök úr ez ügyben nyilatkozatra felhívott, — átnéztem azon urak nevjegyzékét, a kik a hires határozatot hozták s nem csekély meglepetésemre azt találtam, hogy — Baltik püspök urat sem véve ki, egyetlenegy sem járult egy árva fillérrel sem a Tranovszky-féle alapítványhoz. Azután így folytatja: Elismerem, hogy az Úr elbocsát annak aratására is, a miben nem munkálkodtunk (Ján. 4, 38), hanem, hogy a dunáninneri kerületnek legyen joga a Tranovszky alapítvány kizárólagos élvezetéhez, mely a lipitói egyházmegye kezdeményezése folytán keletkezett, általa volt mindeddig hűségesen gondozva s a szláv áldozatkész nép filléréivel gyarapítva. — még pedig isteni küldetés nélkül, arról ugyan meg nem győz semmiféle doctor theologiae. Előnyös igaz, ott is venni, a hová nem tettünk semmit; hanem az ilyen eljárás se nem keresztyéni, sem nem igazságos. Előnyös igaz az is, hogy idegen szép rétet lelegettetünk, — jószágunk a mellett gyarapodhatik ugyan, hanem az ilyen eljárás se nem keresztyén, — de még nem is gavalléros. — Javaslatát a méltóságos püspök úr azzal okolja meg, hogy hivatalos felhívására nem feleltem s 1895.

óta, mint az alap kezelője nem számoltam be. Igaz az, hogy nem feleltem ő méltóságának s azt csakis azért nem tettem, mert 1896. óta, — nem az én hibámból, nem volt a főt. úr többé erre jogosított előjáróm. Hogy pedig az alap kezeléséről be nem számoltam volna, az egyszerűen nem áll; mert én az adományozóknak számoltam az egyházi lapok útján. — Ily értelemben feleltem a tiszakerületi püspök úrnak Zelenka Pálnak, kijelentve végül, hogy a Tranovszky-alapot a dunáninni kerületnek ki nem adom, ki nem adhatom mindaddig, míg a lipői egyházmegye legközelebbi közgyűlésében, mint egyedül jogos tulajdonos, ezen kérdésben végleg nem határoz. — Általában kijelentem, hogy „nem vagyok hajlandó eltérni, ha valaki engem szolgáljává tesz, ha valaki fölemeszt, ha valaki megfog, ha valaki fölém emeli magát, ha valaki engem arcul ver II. kor. 11. V. 20., — Isten engem úgy segítjen! — Kérdelem ezek után a figyelmes, elfogulatlan olvasót, volt-e Kmeti János esperes úrnak elegendő oka ilyen nyilatkozat tételre? Meg nem rezdült a keze, a mikor ez igaztalan vádat leírta? Hát a dunáninni kerület el akarja-e tulajdonítani, el akarja-e idegeníteni a Tranovszky alapítványt? El akarja-e vonni eredeti rendeltetésétől? Nem volt kötelessége ilyenképen határozni s eljárni, ha a sáfár nem adott számot s a hivatalos felhívásra nem is hederített? Illetékes püspökének sem számolt be s eljárását azzal véli igazolhatni, hogy a Cirkevné Listy-ben közzétette az eredményt? Nem akar arra visszaemlékezni, hogy az alapítvány egyetemes jellegűnek ki lett mondva, hogy a dunáninni kerület a lipői egyházmegyét s annak esperesét csakis a kezeléssel évenkénti pontos beszámolás mellett bizta meg?! Nem akar erről tudni, hogy 4 éven át kérelmezte a kerületi közgyűlésnél az időhaladékot, hogy az alapítványra vonatkozó szabályrendeletet elkészítse s hogy mindez ideig semmiféle tervezetet sehová sem nyújtott be? Nem mozdult meg lelkiismerete, midőn a püspökre s a közgyűlés tagjaira vonatkozólag fitymálva s gúnyolólággal kiemelte, hogy egyikök sem járult semmivel a kérdéses alapítványhoz, holott az eredeti irattári nyugtatók s gyűjtő ívek arról igen is hangos tanúságot tesznek, hogy ft. Baltik püspök úr legtöbbet gyűjtött a jelzett célra s szolgáltatott be az alapítvány pénztárába, de maga nt. úr egy árva fillért sem? Ezt beszélnek megdönthetetlenül a kezeim között levő iratok. Sajátkezű levelei s beszámolásai ezekről tanúskodnak. Hogyan felejtkezhetett meg arról, hogy csakis a sáfár szerepe lett ruházva az egyházmegyére s esperesére s most egyszerre a tulajdon s szabad rendelkezési jog mellett kardoskodik? Meg nem gondolta-e, hogy Pál apostol szavai saját személyére esnek vissza? Nem nt. úr, az a ki a kerület püspökét, sőt a kerületi

közgyűlést, minden ok s alap nélkül arcul üti? Saját ténykedésében ítéletet mondott maga felett. A beszámolás pedig, valamint a rendezés is okvetlenül be fog következni. Händel Vilmos kerületi főjegyző.

A szarvasi egyház 482 szótöbbséggel Zvarinyi János csomádi lelkészt megválasztotta lelkészeül.

A kolozsvári evang. egyházközség báró Mannsberg Sándort választotta gondnokává (felügyelőjévé.) Dr. Schneller István és dr. Böhm Károly egyetemi tanárokat a nagyobb egyház képviselői tagjaivá.

Tek. Szerkesztő Ur! A fűrészezei ág. h. ev. egyházközséget illetőleg becses lapja 17-ik számában megjelent közleményre vonatkozólag tisztelettel van szerencsém értesíteni, miszerint: 1.) Valótlan az, hogy a fűrészezei lelkész 1896. aug. 2-án köszönt le, mert kezeim közt levő lemondó levele szerint 1896. decz. 31-én mondott le és ugyanakkor eltávoztán, Fűrészezei többé nem járt. — 2.) Valótlan az, hogy az eltávozott lelkész a lelkészi fizetést Fűrészezei most is élvezi: ellenkezőleg még a lemondása napjáig járó fizetést sem szolgáltatott ki neki ez ideig teljesen. — 3.) Valótlan az, hogy a fűrészezei egyházközség a lelkészi fizetést 800 frtra egészítette ki; ellenkezőleg ezt tenni eddig többszörös felszólításra sem volt hajlandó és épen ezért nem tölthető be a zsinati törvény 320. §-a szerint a lelkészi állomás. Hozott ugyan nevezett egyházközség a lelkészi fizetésnek 800 frtra leendő kiegészítése ügyében határozatot, de ezt, miután feltételes határozat volt, sem én, sem a főt. püspök úr kielégítőnek nem találtuk és az egyházközséget újabb nyilatkozatra hívtuk fel. E nyilatkozat még nem történt meg. — 4.) Igaz, hogy én, látva azt, hogy az egyházközség a közalap segélyének igénybevételével akarja a lelkészi fizetést rendezni, azt tanácsoltam, hogy addig is, míg a segély megadása ügyében a jövő ősszel egybeülendő kerületi és egyetemes gyűlések a zsinati törvény 319. §. értelmében határoznak, állítson be administratort: mert jobbnak tartom ezt, mint oly hosszú ideig a saját egyházával amúgy is elfoglalt egyik szomszéd lelkészre bízni az egyházközséget. Brassó, 1897. május 12. Kiváló tisztelettel Moor Gyula főesperes.

„Tranovsky“ egylet. Az „Ev. Egyház és Iskola“ olvasói előtt is ismeretes, hogy a tótajku testvérek egy „Tranovsky“ című beimissiói egyletet szándékoznak alapítani. Az alakuló gyűlést megtartották s a püspök urak közül a bányait, dunáninnetit és tiszait megkeresték, hogy az egyletet a híveknek ajánlják. Tudvalevő dolog az is, hogy a püspök urak nem látván betartva a formát, sőt a megalakulás a zsinati törvények követelményeinek mellőzésével megtörténvén már, oly értelmű körlevelet küldtek le egyházmegyéikbe, melyeken a

híveknek egyelőre tartózkodó álláspont ajánlatik az egylettel szemben azért, mert az egyházi főhatóság felügyeleti jogát alapszabályaiban ignorálja. Ezen körleveleket a „Cirk. Listy“ áprilisi száma terjedelmes, sok helyen kövér betűkkel meg-
 rakott vezércikkben bonczolgatja, bírálgatja s az azokat kibocsátó püspök urakat elítéli. Az E. A. §§-ai közül, melyekre a püspök urak hivatkoznak (3. 87. 114. 150.) a cikkíró szerint egy sem vonatkozik az egyletre; de azt az egyet mégis beismeri, hogy a püspök urak közül Baltik püspök ur a legügyesebb kezelője a paragrafusoknak, a mennyiben ő csak a 3-ik §-ra s különösen a 150. §. s. betűjére hivatkozik, mely utóbbi így szól: Az egyet. közgyűlés „szemmel tartja az egyet. gyámintézetet és más egyet. jellegű egyház intézetek és társulatok tevékenységét.“ Ezen idézésről a cikkíró beismeri, hogy mégis nyom valamit. Érezték az egyházi felügyeletnek s az egyletnek az alkotmány keretébe való beillesztésének szükségét magok az alapítók is s keresték is a felügyeletet. De hol? A nyitrai egyházmegyénél. A nyitrai egyházmegye 1896-ik évi szept. 16-án megtartott gyűlésének 19-ik jkvi pontja így hangzik: „Azon előterjesztett kérdésre, vajjon a nyitrai egyházmegye a köznép számára erkölcsi tanulságos iratok kiadása céljából tágabb körű ev. közönség által alapítandó missziói egylet védnökségét el nem vállalná-e? — az ehm. gyűlés ez idő szerint érdemlegesen nem felel, hanem a belmissió fontos ügyét úgy a lelkészeknek, mint Krisztus tiszta evangelioma barátjainak komoly tanulmányozásul ajánlván és saját érdeklődését ezen jó ügy iránt kifejezvé: az egylet tüzetesebb megismerése céljából, azon értekezlethez, mely az egylet megalakulása ügyében Rózsahegyen tartatni fog, kiküldi Moczko János alesperest és Bodiczky Mihály krajnai lelkészt.“ Né vegye tehát a cikkíró oly annyira zokon a püspök uraknak, a midőn tulajdonképen ugyanazt kívánják, a mit az alapítók is — csakhogy elhibázott irányban — szükségesnek vélték; a midőn az egytetemes egyházon kívül felállítani szándékolt egytetemes jellegű egylettel szemben egyelőre tartózkodó állást foglaltak el s tartózkodást egyházmegyéiknek is ajánlottak s annak az egyet. egyház keretébe való beillesztését sürgetik, mert a nyitrai egyházmegyét egytetemes főhatóságnak el nem ismerhették. Tegyenek eleget a formának s ne nyomják reá az egyletre a mint az szokásuk, előre is az exclusivitás bélyegét s megalakulhat az egylet, melyet a püspök urakkal együtt mindannyian szükségesnek és üdvösnek tartunk. — Békesség legyen velünk és közöttünk!

Az eperjesvárosi és vidéki (magyar-tót) ág. hitv. evang. egyház május hó 16-án tartotta lelkész választó gyűlését, a melyen négy jelölt közül 40 szótöbbséggel Liptay Lajos volt eperjesi, jelenleg losonczyi segéd-lelkész választatott meg lelkészül.

Bándy Endre lévai lelkész f. hó 18-án vezette oltárhoz Üzigan Amáliát Bakabányán.

Azon küldöttségben, mely Pozsonyban ő felsége előtt tisztelgett az ág. hitv. evangélikusok nevében, mintegy százan jelentek meg; a dunán-inneni kerület, valamennyi egyházmegyéje képviselve volt és pedig a nyitrai a helyettes egyházmegyei elnökség Moczko J. és Simko J. által, a trencsényi szintén a helyettes főesperes Riesz K. által. Vajha előjele lenne ez annak, hogy az őszi kerületi gyűlésen már nem lesz jelentős törvényellenes távolmaradásról!

Halálozás. Vida Lajos csanádosi ev. lelkészt f. hó 8-án temették el nagy részvét mellett.

Értesítés. Fölhivom a külföldi egyetemeken tanuló eperjesi hitjelölt urakat, hogy az eperjesi collegiumnál lévő s külföldre szóló többrendbeli ösztöndíjnak elnyerése céljából leczkekönyveikkel s lehetőleg látogatási bizonyítványaikkal ellátott kérvényeiket e hó végéig hivatalomhoz beterjeszteni szivesek legyenek. Eperjesen, 1897. május 12-ikén. Dr. Szlávik Máttyás, a collegium e. i. igazgatója.

IRODALOM.

Magyar hirlap. „A második gravámen a protestáns és a zsidó felekezetek küldöttségeinek adott válaszközl szól. Nem arról, hogy a katolikus klérus a többi felekezetek küldöttségeitől külön sorban és jóval előttük tisztelgett. Ezt megmagyarazza a primás személye. Azt is jól ismerjük, hogy a katolikus hívők számbeli többsége elégséges megmagyarázója az elsőségeknek. Az ellen sincs szavunk, hogy a felség válaszaiban nyoma legyen annak a fiú szép ragaszkodásnak, melylyel a király, mint az ország első katolikususa, az ő egyháza iránt viseltetik. S végre azt se kérdjük: mivel érdemelték meg a zsidók azt a közvetett kételkedést, melyet a királyi válasz éppen az ő hűségük tekintetében kifejez, amikor csak a jövőre reméli, s nem máról tudja, hogy a zsidók hű és hasznos polgárai e hazának? A zsidók már megszokták az efféle értelmes jóindulatot s végre is mindössze egy esztendeje, hogy recipiálták s harmincz éve, hogy emancipálták őket. De a protestáns egyházakat több mint száz esztendeje, hogy véglegesen recipiálták, s éppen ötven éve, hogy a katolika vallás megszűnt államvallás lenni. Mit jelent hát s az 1791-iki és 1848-iki törvényekkel hogy fér meg az a fölvilágosodottan türelmes, az az üldöztetések ellen való megvédést biztosító hang, amely nem ma először lengi át a protestáns felekezeteknek mondott királyi válaszközl? Lehet, hogy a ceremóniás mester orthodox spanyol érzése sze-

ÜZENETEK.

rint a protestáns felekezetek fölösleges felekezetek. De mégis illenék tudnia, hogy minálunk, Magyarországon, a minden mással egyenlő rangu és jogu protestáns egyházakat nem kell megvédeni, mert nincs ki ellen. S ha ezt a ceremóniás mester nem tudja, hol voltak azok, a kiknek kötelessége lett volna őt erről kioktatni?"

Evang. egyházi szemle. A lelkészképzésről ír. „Ez ma egyházunk jövőjének egyik fő feltétele, mely nélkül a fenyegető veszélyben, a hitetlenség és rajongással nagy küzdelemben menthetlenül elveszünk. . . . Nézetünk szerint a négy éves tanfolyam nem emelte semmivel sem theologusaink képzettségét . . . Theologiai akadémiánkon túl nagy helyet foglalnak el a philosophiai tantárgyak . . . Nem lenne felesleges, ha egyes tantárgyak német nyelven a latnának elő; akkor egy-egy kiváló tudós is bejöhetne hozzánk a külföldről s meg lenne a nemes verseny s apadna a plágiumok nagy száma . . . Szükségesnek tartanánk, hogy a már gyakorlatilag működő segédlelkészek még mielőtt rendes lelkészeknek alkalmaztatnak, még egy komoly vizsgát tegyenek. . . . A külföldre való ki menetel mind ritkábbá kezd válni . . . Az egyetemen felállítandó theologiai facultásról, mint a messze jövő képzeletéről, kár szólni! Más felekezetek a tanulmány folytatását a működő lelkészre nézve az által is szükségessé teszik, hogy koronkint kiadott tételeket dolgoztanak ki velök.

Rovatos ívek a népiskoláról.

A békési ev. egyházmegyében a tanítók ezen íveket töltik ki a **záróvizsgálat** alkalmával, három példányban: egy megmarad az **iskola gyűjteményében**, egy a **gyülekezet levéltárába** megy, egyet a **körlelkész** visz magával. — Két első oldalán elfér a **kimutatás** a végzett tananyag-ról; a harmadik oldalon levő rovatokba irandók az **adatok**: a tanulókról, osztály, nem, vallás, illetőség, beiratkozás, mulasztások; továbbá a tanítóról, végre a tan-szerekről.

Kapható **VERES LAJOS** nyomdásznál Orosházán.

PÁLYÁZAT.

Magyar és tót nyelvben jártas

káplánt

keresek. — Fizetése teljes ellátáson kívül évenként az egyháztól **180 fr.**, az ipariskolától **20 frt.**, összesen **200 frt.**

Selmeczbányán, 1897. május 17.

Hrencsik Károly 20 3—1

ev. lelkész

Selmeczbányán, Hontmegye.

Orosházán, nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.

G. M. Akkor is köszönettel fogom venni. — **K. M.** Máskor is szívesen üdvözölném a munkatársak közt; ezt a teret nagyon is elhagyták, s vajha több figyelemre méltatnák a hivatottak! — **K. S.** Úgy lesz. — **Sz. M.** Köszönöm a figyelmet! Nyugodtabb napokat kívánok.

A **fancsali ág.** h. ev. egyház a kebelében megüresedett

kántor-tanítói

állomásra pályázatot hirdet. Az állomás jövedelme készpénzben, terményekben stb. **450 frt.** Az állomás lehetőleg **július 1-én** legkésőbb pedig **szeptember 1-én** foglalandó el.

A kérvények alulírottához küldendők.

Fancsal, 1897. május 18-án.

Domján Elek

21. 3—1

lelkész.

Pályázat ösztöndijra.

A **győri ág.** hitv. evang. egyházközség kezelése alatt levő **Steltzer Dániel** alapítványból, 100 forintig terjedhető ösztöndijakra pályázatot hirdet, melyért **győri, árva, szegény, jó magaviseletű és szorgalmas** ág. hitv. ev. közép és felsőbb iskolai tanulók folyamodhatnak, bárhol tanuljanak.

Az egyháztanácsához czimzett s a jelen tanév első feléről vagy második harmadáról szóló értesítővel felszerelt folyamodványok f. május hó 25-ig alólirott nál adandók be.

Később érkező folyamodványok tekintetbe nem vétetnek.

17 2—2

Isó Vincze

győri ev. lelkész.